

SCHRIJVEN - LEERJAAR 1

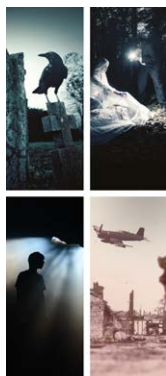
Schrijven 1

- bepalen hoe je een betere schrijver kunt worden
- korte tekst herschrijven en korte tekst schrijven
- kenmerken van een goede tekst bepalen
- eigen niveau spelling en werkwoordspelling inschatten en meten (diagnostische toets)
- tekst over een eigen ervaring schrijven; WH-vragen
- feedback geven en ontvangen
- ernst van spelfouten vaststellen
- hulpbronnen voor spelling en taal gebruiken
- recensie PLOT26 schrijven en reviseren

Schrijven 2

- schrijfactiviteiten benoemen
- brainstormen en onderwerp kiezen
- ordenen: rode draad en steekwoorden bedenken
- minitijdschrift schrijven en vormgeven
- tekst over verleden of toekomst schrijven aan de hand van stappenplan
- feedback geven en ontvangen en tekst reviseren
- spelfouten in negen categorieën herkennen, benoemen en verbeteren
- reflectie op eigen ontwikkeling

De vier verhalen

In alle verhalen van leerjaar 1 worden lezen, schrijven, fictie en spreken, kijken en luisteren geïntegreerd. Schrijfactiviteiten:

- *De kooi*: formele e-mail; webformulier; spelfouten herkennen; nieuwsbericht.
- *Verdacht*: aantekeningen; kijkformulier; formele e-mail; samenvatting; reconstructie.
- *Alert*: vermissingsbericht; aantekeningen; nieuwsbericht of verhaal (schrijven en herschrijven).
- *Verzwegen*: woordenboekomschrijving; formele e-mail; dagboekfragment; gedicht.

Vrije ruimte: Spelling

- uitleg en oefeningen voor alle spellingcategorieën
- leerlingen kiezen op basis van de resultaten in Schrijven 1 en 2 een les (of meer lessen) en werken die door op hun device
- alle theorie is terug te vinden in de toolbox
- in ontwikkeling: oefenmodule spelling

Vrije ruimte: apps Spelling en Werkwoordspelling

Leerlingen kunnen op elk moment oefenen met de apps. De apps zijn volledig adaptief, geven feedback op maat en er zijn theorieknoppen voor uitleg. De vier onderdelen van werkwoordspelling (pv tt, pv vt, volt. deelw. en bijv. gebr. volt. deelw.) kunnen op drie niveaus worden geoefend. Docenten kunnen de voortgang volgen.

Praktisch

Aantal lessen: 8

Afsluiting: eindproduct (tekst)

Praktisch

Aantal lessen: 6

Afsluiting: eindproduct (tekst)

Praktisch

Aantal lessen:

De kooi: 9

Verdacht: 9

Alert: 9

Verzwegen: 7

Afsluiting: eindproduct

Praktisch

Aantal lessen: flexibel

Afsluiting: geen

Praktisch

Aantal lessen: flexibel

Afsluiting: toets (werkwoordspelling)

SCHRIJVEN - LEERJAAR 2

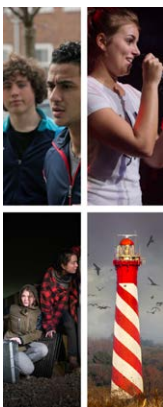
Schrijven 3

- kijken naar wat belangrijk is bij schrijven (quiz)
- teksten beoordelen aan de hand van zes kenmerken
- toon van een tekst aanpassen
- tekst met bepaalde toon schrijven
- publiek, tekstdoel en tekstsoort
- instructie schrijven
- tekst schrijven aan de hand van stappenplan
- feedback geven en ontvangen en tekst reviseren
- spelfouten herkennen, benoemen en verbeteren

Schrijven 4

- een sterk verhaal schrijven
- teksten samenvatten; onderwerp en hoofdgedachte
- onderwerp kiezen en afbakenen
- tekst schrijven aan de hand van stappenplan
- tekstsoort, tekstdoel en publiek kiezen
- bronnen zoeken, beoordelen en verwerken
- betrouwbaarheid en bruikbaarheid van teksten
- titel, tussenkopje, inleiding en slot
- inhoud, toon en lay-out aan laten sluiten bij publiek
- werkwoordspelling
- reflectie op eigen schrijfproces (quiz)

De vier verhalen

In alle verhalen van leerjaar 2 worden lezen, schrijven, fictie en spreken, kijken en luisteren geïntegreerd. Schrijfactiviteiten:

- *Gefixt*: bronnen beoordelen op relevantie; bericht schrijven; een filmscript.
- *Backstage*: formele e-mail; songtekst; verslag/reactie/bericht/webtekst (keuzeopdracht).
- *Harde actie*: samenvatting; e-mail; formulier invullen; ingezonden brief (keuze); flyer (keuze).
- *Onrust*: een reactie op een brief; feedback geven op elkaars tekst; reageren op een oproep, pamflet/betoog/interview (keuzeopdracht).

Vrije ruimte: Spelling

Zie leerjaar 1. In ontwikkeling: oefenmodule spelling.

Vrije ruimte: apps Spelling en Werkwoordspelling

Zie leerjaar 1. De apps zijn in alle leerjaren toegankelijk voor de leerlingen.

Praktisch

Aantal lessen: 6

Afsluiting: eindproduct (tekst)

Praktisch

Aantal lessen: 6

Afsluiting: toets en/of eindproduct (tekst)

Praktisch

Aantal lessen:

Gefixt: 7

Backstage: 7 (of 9)

Harde actie: 7

Onrust: 4

Afsluiting: eindproduct

SCHRIJVEN - LEERJAAR 3

Schrijven 5

- doelgericht schrijven
- klachtenbrief schrijven
- conventies zakelijke brief
- tekststructuur
- toon en taalgebruik afstemmen op publiek
- tekstdoel en tekstsoort
- formele woorden en uitdrukkingen
- taalverzorging
- feedback geven en ontvangen en tekst reviseren
- spel- en formuleringsfouten

Lezen/Schrijven 6 (samenvatten als middel)

- inzicht in alle vormen van samenvatten in het gewone en schoolse leven
- technieken voor samenvatten van schoolse teksten en informatieve teksten
- informatie zoeken, beoordelen, ordenen en verwerken
- bronteksten samenvatten voor een schrijfproduct
- tekst schrijven

Kennismaking met het examen (vmbo)

Lezen, schrijven en kijken/luisteren volgens de PLOT26-visie, maar met een bruggetje naar het examen:

- lezen voor het examen (teksten met vragen)
- schrijven voor het examen
- kijken/luisteren voor het examen (niet in vmbo-gt).

De lessenserie is erop gericht leerlingen vertrouwen te geven en hen kennis te laten maken met het examen.

Argumenteren (havo en vwo)

- een multi mediale campagne ontwikkelen
- goede en pakkende argumenten gebruiken in schrijfproducten

De drie verhalen

In alle verhalen van leerjaar 3 worden lezen, schrijven, fictie en spreken, kijken en luisteren geïntegreerd. Schrijfactiviteiten:

- *Drone*: formele (juridische) teksten schrijven.
- *Pandemie*: informatie documenteren; aantekeningen maken.
- *Prank*: lezen vanuit verschillende rollen, oordeel vormen aan de hand van internetforums.

Praktisch

Aantal lessen: 5

Afsluiting: eindproduct (tekst)

Praktisch

Aantal lessen: 6

Afsluiting: eindproduct (tekst)

Facultatief: tussen-product (samenvatting)

Praktisch

Aantal lessen: 4 (of 5)

Afsluiting: mini-examen (facultatief)

Praktisch

Aantal lessen: 6

Afsluiting: presentatie

Praktisch

Aantal lessen:

Drone: 6 (of 7)

Pandemie: 5

Prank: 6

Afsluiting: eindproduct

SCHRIJVEN - LEERJAAR 4

Schrijven 7

- integratie lezen, schrijven en kijken/luisteren
- korte schrijfo opdracht: voldoen aan de eisen, feedback geven en ontvangen, reviseren
- grote schrijfo opdracht, gebaseerd op documentatie en mening vormen, volgens het stappenplan
- betoog, zakelijk artikel, blog, verslag, of brief
- examenwoorden, verwerkt in opdrachten en teksten

Examentraining

- analyse representatieve recente examens
- digitale toets waarin diverse soorten examenopdrachten en -vragen verwerkt zijn
- 'model'-filmpjes: hoe pak je het aan?
- voorbereiding op digitaal examen (vmbo-b en vmbo-k)
- expliciete aandacht voor examenwoorden
- gerichte verwijzingen naar goede oefensites, zodat leerlingen zelf examens kunnen oefenen

De Reddende Rechter

In dit verhaal worden lezen, schrijven, fictie en spreken, kijken en luisteren geïntegreerd.

- e-mail beoordelen en feedback opschrijven (conventies)
- citaten opschrijven
- slotpleidooi schrijven

Praktisch

Aantal lessen: 5

Afsluiting: eindproduct (SE Schrijven)

Praktisch

Aantal lessen: 10

Afsluiting: geen

Praktisch

Aantal lessen: 5

Afsluiting: beoordeling verschillende opdrachten met een PTA-formulier

SCHRIJVEN - KORTE DIDACTISCHE VERANTWOORDING

Uitgangspunten en doelen

Het doel van de leerlijn Schrijven is dat leerlingen:

- 1 met plezier en zelfvertrouwen schrijven (motivatie);
- 2 beter leren schrijven (vaardigheid, schrijfproces);
- 3 schrijven zien als een belangrijke activiteit in hun schoolse en persoonlijke leven (attitude, inzicht in nut en noodzaak).

Deze doelen hangen samen: leerlingen schrijven met plezier, ze merken dat ze er beter in worden, krijgen meer zelfvertrouwen, ze ervaren dat ze hun doel bereiken met goede teksten en krijgen daardoor nog meer plezier in het schrijven.

Plezier en zelfvertrouwen (doel 1) proberen we te bereiken door:

- leerlingen eerst te laten schrijven vanuit hun eigen ervaring, waardoor de inhoud 'vanzelf' komt en ze kunnen focussen op het schrijfproces;
- leerlingen over het algemeen zelf het onderwerp van hun teksten te laten bepalen, of te laten kiezen uit verschillende onderwerpen;
- leerlingen te laten bepalen of ze willen schrijven met of zonder begeleiding;
- gevarieerde werkvormen en soorten schrijfproducten aan te bieden;
- leerlingen ook samen te laten werken aan schrijfproducten;
- de leerlingen niet 'af te rekenen' met rode pen, maar ze heel gericht feedback te geven, veelal 'peer' feedback;
- veel nadruk te leggen op eigen creativiteit van de leerlingen;
- leerlingen te laten schrijven in een natuurlijke, betekenisrijke context, in de verhalen.

Betere schrijfvaardigheid (doel 2) proberen we te bereiken door:

- leerlingen zelf criteria op te laten stellen voor een goede tekst;
- de kenmerken van een goede tekst in alle cursussen terug te laten komen;
- vanaf de eerste cursus veel en expliciet aandacht te besteden aan feedback geven en ontvangen en de feedback te koppelen aan de kenmerken van een goede tekst;
- een helder stappenplan aan te bieden en leerlingen zo nodig te begeleiden in het werken met dit stappenplan ('scaffolding');
- vanaf de eerste cursus het uitgangspunt 'schrijven = reviseren' te hanteren en leerlingen altijd de kans te geven om hun tekst te herschrijven voordat ze een cijfer krijgen (dus niet: schrijven-nakijken-volgende tekst);
- duidelijk te maken op welke criteria de leerlingen (extra) moeten letten;
- de leerlingen veel 'schrijfmeters' te laten maken, expliciet in de cursussen Schrijven en impliciet in alle verhalen en de overige cursussen;
- spelling als vast onderdeel van schrijfvaardigheid aan te bieden, waardoor een positieve spellingattitude ontstaat;
- goede 'tools' aan te bieden: manieren om voorkennis te activeren of te krijgen, bronnen op internet, theorie/ uitleg, filmpjes en het stappenplan 'Een goede tekst schrijven'.

Positieve schrijfhouding en inzicht in nut en noodzaak (doel 3) bereiken we door:

- leerlingen te laten ervaren hoe vaak ze schrijven in het dagelijkse leven;
- leerlingen inzicht te geven in eigen schrijfhouding (quizjes);
- leerlingen te laten ervaren dat ze hun doel beter en sneller bereiken door goede teksten te schrijven die passen bij doel en publiek (communicatief gericht);
- leerlingen te laten werken aan betekenisvolle schrijfproducten die echt gepubliceerd (kunnen) worden;
- leerlingen te laten werken aan producten waar ze trots op zijn;
- leerlingen te laten reflecteren op hun groei.

De kenmerken van een goede tekst

De kenmerken waaraan PLOT26 aandacht besteedt, zijn:

- goede inhoud;
- goede opbouw;
- goede toon;
- goede zinnen;
- goede spelling en interpunctie;
- goede lay-out.

Leerlingen leren in de cursussen hoe ze aan deze criteria kunnen voldoen. Ze leren ook dat 'goed' afhangt van het doel, het publiek en de situatie (formeel-informeel). Een tekst die prima is als informeel berichtje aan een klasgenoot is misschien niet goed genoeg als formele e-mail aan een organisatie.

Stappenplan 'Een goede tekst schrijven'

De zes stappen zijn:

- Kies je onderwerp.
- Bepaal je doel en je publiek.
- Verzamel informatie.
- Orden informatie.
- Schrijf en herschrijf de tekst.
- Geef de tekst een passende lay-out.

Leerlingen leren in de cursussen hoe ze deze stappen moeten zetten en uit welke deelstappen de stappen bestaan. Ook in de verhalen kunnen de leerlingen met het stappenplan werken als ze een tekst moeten schrijven.

Spelling en interpunctie

- We voldoen aan de leerdoelen zoals die geformuleerd zijn in de Referentieniveaus 1F-3F.
- De spellingcategorieën die wij onderscheiden, gaan uit van de spellingproblemen die leerlingen echt hebben. Onze indeling in categorieën wijkt af van de indeling in de huidige methoden; we sluiten aan bij de indeling van de Taalunie. Categorieën:
  - 1 wel of geen klinkerbotsing
  - 2 lange en korte klanken
  - 3 van meer woorden één woord maken
  - 4 wel of geen -n aan het eind van een woord
  - 5 wel of geen hoofdletter
  - 6 leestekens
  - 7 klemtonen spellen
  - 8 opzoekwoorden
  - 9 werkwoordspelling
- Het is beter de beschikbare tijd en energie te stoppen in het aanleren van een goede spellingattitude en het toepassen van de juiste regels, dan eindeloos moeilijke woorden te spellen. Liever aanleren om bij twijfel www.woordenlijst.org in te tikken, dan dictees oefenen en hopen dat er iets blijft hangen (iets anders dan twijfel).
- We laten leerlingen niet klakkeloos oefenen, maar maken waar het kan de verbinding met spellinggeweten en spellingbewustzijn. Daar zit de kracht: de leerling kiest. Als de leerling zegt: 'Ik heb niks met spelling en ik heb geen zin in om er moeite voor te doen' (verwoord als: 'maar je snapt me toch?'), is elke gedwongen oefening verloren tijd.
- Onze visie: als een leerling geen zin heeft/noodzaak voelt om te oefenen, laat hem dan lekker lezen. Bij spelling speelt woordbeeld een belangrijke rol. Er is geen betere manier om het woordbeeld op te slaan dan lezen.
- Toetsing van spelling vindt plaats binnen de cursussen Schrijven. Elke cursus Schrijven besteedt aandacht aan het verbeteren van spelling en interpunctie. De beoordelingsformulieren voor deze schrijfopdrachten bieden ruimte om de leerlingproducten hierop te beoordelen.

Hoe helpen wij de leerling die beter wil worden in spelling?

- Als een leerling zelf zijn spelling wil verbeteren, bieden de toolboxen en de oefenlessen Spelling hem de mogelijkheid daarmee te oefenen.
- Elke leerling oefent categorieën die hij zelf kiest, bijvoorbeeld op basis van een spellingprobleem waar hij zelf tegenaan loopt bij het schrijven van teksten. Hij moet bijvoorbeeld een interview uitwerken en vraagt zich af hoe het zit met leestekens in citaten.
- De leerling bekijkt eerst de toolbox over de betreffende categorie. Helpt hem dit voldoende, dan is de kous daarmee af. Mocht hij meer en stap voor stap willen oefenen, dan biedt de zelfstandig te doorlopen les bij de desbetreffende categorie hem daartoe de mogelijkheid.
- De leerling reflecteert ook op zijn vorderingen (Waar ben je beter in geworden? Wat zal je niet meer overkomen en waarom niet meer? Wordt je vertrouwen in jezelf op het gebied van spelling groter?). Dat gebeurt met reflectievragen tijdens en na een oefensessie.
- Werkwoordspelling kan de leerling altijd oefenen met de app Werkwoordspelling. Deze app is volledig adaptief, geeft feedback op maat en er is een theorieknop voor uitleg. De vier onderdelen van werkwoordspelling (pv tt, pv vt, volt. deelw. en bijv. gebr. volt. deelw.) kunnen op drie niveaus worden geoefend. Leerlingen beginnen met een diagnostische toets, waarna ze worden ingedeeld op een niveau. Ze worden steeds uitgedaagd om een niveau hoger te komen. Docenten kunnen de voortgang volgen.

Literatuur

- Beek, W. van (2016). *Het Effect van Directe Instructie in Schrijf- en Zelfregulerende Strategieën op de Schrijfperformance en het Zelfvertrouwen van Leerlingen in het Voortgezet Onderwijs*. Master Onderwijswetenschappen, Open Universiteit.
- Boer, M.A. (2014). *Observeren of analyseren? Een experimenteel onderzoek naar de toepasbaarheid van observerend leren*, masterscriptie Nederlandse taal en cultuur: educatie en communicatie, Universiteit Utrecht.
- Bootsma, G., H. Kroon, M. Pronk en B. de Vos. (2013). *Schrijven van 1F naar 4F. De doorlopende leerlijn schrijven havo/vwo*, APS.
- Breugel, A.N. van (2016). *Leren schrijven door feedback: hoe tekstkwaliteit de manier waarop docenten feedback geven beïnvloedt*. Centre for Teaching and Learning Theses.
- Fiori, L., M. Korstanje en J. van Hardeveld (2012). *Teksten in de maak. Leerlingen begeleiden bij het schrijven*, CPS.
- Meestringa, T. en C. Ravesloot (2014). Schrijven in het voortgezet onderwijs: Een stand van zaken. In: *Levende Talen Magazine*, 2014|8.
- Prinsen, J.F. (2015). *Feedback op inhoudelijke aspecten: Een hulpmiddel om verbetering in tekstkwaliteit te vergroten?* Eindwerkstuk Communicatiekunde, Universiteit Utrecht.
- Shamalaun, R. en K. Schildkamp (2017). 'Het leuke van het vak schrijven is dat je het toch nooit leert' Of toch wel?. In: *Levende Talen Magazine*, 2017|2.
- Silfhout, G. van (2016). *Geïntegreerd lees- en schrijfonderwijs vo*, SLO.
- Steendam, E. van, G. Rijlaarsdam, H. van den Bergh en L. Sercu (2016). Samenwerkend schrijven en reviseren: Met wie en hoe? Een experimentele studie naar de interactie tussen groepssamenstelling en instructiemethode bij samenwerkend reviseren in een vreemde taal in het hoger onderwijs. In: *Levende Talen Tijdschrift*, jaargang 17, nummer 3, 2016.
- Wisse-Weldam, C., G. van Silfhout (2016). *Angstzweet: geïntegreerd literatuur, lees- en schrijfonderwijs*, SLO.